

СТАНОВИЩЕ

от

чл.-кор. проф. дфн Мирослав Дачев

за

присъждане на академичната длъжност „доцент“

по обявения от НАТФИЗ „Кр. Сарафов“

в бр. 55 на Държавен вестник от 8 юли 2025 г. конкурс

по 8.4 Театрално и филмово изкуство с научна специалност „Кинознание, киноизкуство и телевизия“ (филмова и телевизионна режисура)

За участие в настоящия конкурс за академичната длъжност „доцент“ по 8.4 Театрално и филмово изкуство с научна специалност „Кинознание, киноизкуство и телевизия“ (филмова и телевизионна режисура), обявен от НАТФИЗ „Кр. Сарафов“, документи са подали трима кандидати: Мария Аверина, Боя Харизанова и Радослав Камбуров. Всеки от кандидатите е с добра творческа биография и ако конкурсът не предвещаваше и огромен морално-етичен заряд, вероятно щеше да бъде оспорван.

Мария Аверина е възпитаник на СУ „Св. Климент Охридски“ (2002, Славянска филология), НБУ (2010, магистратура по Филмово и телевизионно изкуство) и Royal Holloway University, London (2018, магистратура по документално кино). Данните на НАЦИД за нейните степени и длъжности (достъпни към 04.12.2025 г.) сочат, че тя защитава докторат на тема *„Монтажни принципи при изграждането на документални филми от архивни материали“* в НАТФИЗ (18.09.2023), асистент е [по монтаж и режисура] в НАТФИЗ от 05.01.2023 до 05.01.2025, а след това и гл. асистент от 20.03.2025 до момента. Д-р Аверина е избрала да се представи като режисьор в конкурса хронологично с три документални филма: „Късен дом“ (2010, 29 мин.), „От Кремона до Кремона“ (2016, пълнометражен, 75 мин.) и „Да летиш с плавници“ (2024, пълнометражен, 82 мин. Филмите „От Кремона до Кремона“ и на „Да летиш с плавници“ имат силни послания и харесвам в тях работата на Аверина като режисьор. Видно от приложената справка е, че и трите заглавия попадат в престижни селекции и печелят награди. **Нито един от трите филма обаче не представя автора от периода му на**

гл. асистент в Академията. Единствено „Да лешиш с плавници“ е от периода ѝ на асистент в НАТФИЗ, другите са два значително по-ранни. Една от публикациите ѝ е от периода на гл. асистент в Академията (в „Изкуствоведски четения“, 2025), другите две представени публикации са от периода ѝ на асистент (2023-2024). Представените реализирани кратки авторски продукти са преди да бъде назначена като асистент в НАТФИЗ.

Боя Харизанова също най-напред е възпитаник на СУ „Св. Климент Охридски“ (2003, Журналистика и масови комуникации). След това завършва НАТФИЗ (2017, Филмова и телевизионна режисура; 2018, Мениджмънт в екранните изкуства). Данните на НАЦИД за нейните степени и длъжности (достъпни към 04.12.2025 г.) сочат, че тя защитава докторат на тема „*Режисьорски похвати при работа с непрофесионални актьори в игралното кино*“ в НАТФИЗ (18.09.2023) и е асистент по режисура в НАТФИЗ от 30.11.2022. Справката в НАЦИД обаче е непълна, тъй като д-р Харизанова е асистент до февруари 2024, а от 20 март 2025, също както и Аверина, е гл. асистент в НАТФИЗ (справките в НАЦИД сочат и различна начална дата за асистент, от тази в техните предоставени биографии, където и двете кандидатки са посочили 2018). Д-р Харизанова е избрала да се представи като режисьор в конкурса хронологично с три авторски продукта: „Чувство за непоносимост“ (2018, документален пълнометражен филм, 104 мин.), „Подарък“ (2019, игрален късометражен филм, 27 мин.) и „Кино екстремисти“ (2023, документален пълнометражен филм, 80 мин.). „Чувство за непоносимост“ грабва с начина на поднасяне на болната за гражданското общество тема за съдбата на писателя Георги Марков. Бележките ми към този филм са по-скоро към сценариста и подбора на гледните точки (казвам го като един от най-ранно занимавалите се с творчеството и съдбата на писателя след 1989 г.), но режисьорската работа е на висота (не случайно печели наградата за режисьор на документален филм на 24-тото издание на фестивала „Златен ритон“). Така е и в „Кино екстремисти“ (специална награда за документален филм на 27-мото издание на „Златен ритон“) и в „Подарък“, където пък силният режисьорски поглед е подкрепен до голяма степен и от силната актьорска игра. **Нито един от трите филма обаче, както и при д-р Аверина, не представя автора от периода му на гл. асистент в Академията.** „Кино екстремисти“ е от края на периода ѝ на асистент в НАТФИЗ, а останалите два – от самото му начало. Иначе немалка част от работите на д-р Харизанова попадат в

престижни селекции и печелят награди. Една от представените в справката публикации е от периода на гл. асистент в Академията (в „Чуждоезиково обучение“, 2025), другите две повтарят публикации за докторската степен и това е видно от страницата на НАЦИД. В доказателствения материал за кратките авторски продукти не са посочвани никакви години, но от биографията ѝ се разбира, че са в периода 2006-2024.

Радослав Камбуров е кадър на НАТФИЗ „Кр. Сарафов“ в буквалния смисъл на думата: бакалавър по филмова и телевизионна режисура (2017), магистър по филмово изкуство (2018) и доктор по кинознание, киноизкуство и телевизия (2020), като междуременно е гост-преподавател във „Филмова и телевизионна режисура“ и „Екранни изследвания и журналистика“ (2018-2020). Данните на НАЦИД за неговите степени и длъжности (достъпни към 04.12.2025 г.) сочат, че защитава докторат на тема *„Общуване с идеала в епохата на дигиталните медии – новата Градина“* (13.02.2020), след което е асистент по филмова и телевизионна режисура (от 14.10.2020 до 09.07.2022) и гл. асистент (от 20.07.2022 до момента). Д-р Камбуров е избрал да се представи като режисьор в конкурса хронологично с три късометражни игрални новели: „Insomnia“ (2018), „Хавай“ (2024) и „Змей“ (2025). **Важно е да отбележа, че два от филмите са от периода му на гл. асистент в НАТФИЗ – „Хавай“ и „Змей“.** „Хавай“ е изпълнен с експресионистично-сюрреалистични похвати и по деридеански се стреми да удържа от разпад Камбуровата Вавилонска кула от авангардни киноезици, което в рамките на късометражен филм е нелека задача. Постигнатите технологични решения в „Змей“ влияят положително на рецепцията на филма. Колкото до съчетаването на магичност и реализъм, едно от вдъхновяващите семиотичното мислене неща е магическият реализъм на Борхес, в който не е нужно една книга да е написана, за да съществува (змеят съществува закономерно в екзистенциалното битие на бащата и децата, без да се налага да е тук и сега и това придава сила на всеки наративен жест, свързан с неговите минали, очаквани и бъдещи появи). В по-ранния „Insomnia“ (получил награда на критиката на „Златна роза“ през 2019 г.), семиотичното сцепление е във визуалната и структурна комбинация между реалистично и сюрреалистично повествование – и тук, както по-късно в „Змей“, референтът може да бъде съотнасян към обекти от различни реалности, без това да усъмнява въпроса за неговото съществуване (по принцип), но пък отказващо съотнасянето му към една-единствена

реалност. **Д-р Камбуров е и единственият от тримата кандидати, който прилага и публикувана монография, както и най-много публикации от периода му на гл. асистент в НАТФИЗ.**

И тримата кандидати – Боя Харизанова, Мария Аверина и Радослав Камбуров – притежават степента „доктор“ и са с академичната длъжност „главен асистент“:

- Радослав Камбуров (доктор от 20.02.2020 с диплома №072; **гл. асистент от 20.07.2022**);
- Боя Харизанова (доктор от 06.10.2023 с диплома №088; **гл. асистент от 28.03.2025**);
- Мария Аверина (доктор от 06.10.2023 с диплома №089; **гл. асистент от 20.03.2025**).

Като гледаме датата на обявения конкурс (ДВ, бр. 55 от 8 юли 2025 г.), смущава, при това сериозно, кариерният устрем на двама от кандидатите – Боя Харизанова и Мария Аверина. Те, както е видно, заемат почти едновременно длъжността „гл. асистент“ в края на март 2025 г. и отвъд каквито и да е морални норми, необходими за всяка академична институция, ако иска да има здравословна среда за развитие, само три месеца по-късно подават документи за участие в [този] конкурс за „доцент“. В интерес на справедливостта следва да кажа, че формални нарушения на ЗРАСРБ и Правилника, свързан с прилагането на този Закон, на пръв поглед няма. През последните години промените в тях ги направиха безкрайно либерални, но това сякаш подкопа и етичните норми, които кандидатите спазваха през годините. **Не е морално в рамките на три месеца, след като току що си заел дадена академична длъжност след конкурс, да искаш да прескочиш в по-висока, без да си оставил никаква следа в развитието си по време на тази длъжност.** Вижте наукометричните справки и приложенията към тях на кандидатите и посочете какво точно са предложили д-р Боя Харизанова и д-р Мария Аверина, след като са заели длъжността „гл. асистент“? Нищо. И няма как за това кратко време. ЗРАСРБ и тук е безкрайно либерален – наукометрията за „доцент“ приема всичко от предходните години, стига да не се повтарят неща от докторската степен. Всъщност единият от кандидатите тук (Боя Харизанова) ни принуждава да редуцираме списъка на предложените от нея публикации от три само на една, защото (видно пак от страницата на НАЦИД!) две от тях буквално повтарят публикации, предложени преди това за получаване на докторска степен. Няма да

издребнявам: тя има много силно представено творчество, така че и без тях може да участва в конкурс за „доцент“. Но реално това е нарушение, което я оставя с една-единствена статия (при това рецензия, дори не изследователски текст). С други думи д-р Боя Харизанова не е представена като изследовател и това е празно място в цялостния ѝ профил, който е изцяло творчески. За разлика от нея д-р Мария Аверина е представила две публикации, различни от тези за докторската степен, но те са от периода ѝ на асистент в Академията, т.е. преди март 2025 г. Единствено Радослав Камбуров е представил и публикации, и авторски продукти за конкурса, след като е станал „гл. асистент“, т.е. единствено неговата изследователска част на профила е запълнена. Това е важно за обявения конкурс: все пак в научната специалност, по която е обявен, има и думата „кинознание“ и колкото по-дисциплинарно е устроен един кандидат и запълва широтата на обявата, толкова по-добре за институцията, която ще ползва този кадър.

Защо толкова настоявам кандидатите по конкурса да представят нещо, след като са заели длъжността „гл. асистент“? Защото чл. 57, ал. 1, т.2 от действащия Правилник за условията и реда на придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в НАТФИЗ „Кр. Сарафов“ изрично настоява, че при явяване на конкурс за длъжността „главен асистент“, кандидатите се оценяват по: 1) учебна работа, 2) изследователска и/или творческа работа, където представят научни и творчески постижения към момента. Тъй като не се съмнявам нито за миг в компетентността на научното жури, което ги е оценило за гл. асистенти, сега те би трябвало да не разчитат толкова на вече показаните неща, а да покажат нови. Но как да стане това? Невъзможно е на практика от март до юли 2025 г. да се представят още неща, които да послужат за хабилитация. Пак ще повторя, че ЗРАСРБ позволява да се използват всички по-стари неща, стига да не дублират неща, представени по докторската дисертация, но посоченото условие в чл. 57 от Правилника на НАТФИЗ (което всъщност е напълно достатъчно по казуса!) превръща този казус в нещо повече от морален проблем. Ще спра дотук с моралната страна на въпроса, защото в противен случай трябва да посоча, че още в справките за докторска степен и на Боя Харизанова, и на Мария Аверина са представени *всички* техни авторски работи (изследователски, но и творчески) до 2023 г., т.е. всичко, което представят сега за доцент, е било депозирано две години по-рано. Съдете сами доколко е нарушена буквата на закона и доколко – духът на закона. Приемам го по-скоро като изява на

его и дори като непознаване на процедурните правила и норми, отколкото като съзнателно дублиране, поради което в самото начало казах, че за мен въпросът за тяхното участие в този конкурс е преди всичко морален.

Да обобщим.

Има няколко законови изисквания, на които следва да отговорят кандидатите за заемане на академичната длъжност „доцент“. Първото е да притежават степента „доктор“ (изпълнено и от тримата). Второто е не по-малко от две години лицата да са извършвали специфична дейност, която по реда на изискванията първият пункт на условието сочи да са заемали академичната длъжност „асистент“ или „главен асистент“ (отново изпълнено и от тримата). Колкото до третото условие – да са представили монографичен труд или художественотворчески постижения в областта на изкуствата – и тримата кандидати са го изпълнили напълно, макар и по различен начин. Наукометричните им показатели (четвърто по ред условие), с всички направени бележки и произтичащите от тях редукции, позволяват и тримата да се явят на конкурса. Данни за плагиатство (петото и последно по ред условие за заемане на длъжността „доцент“), за щастие не са налични. С това темата за допустимост по отношение на конкурса се изчерпва. Остава претеглянето на кандидатурите съобразно законовите изисквания, за да бъде избран един от тях и – нещо, което е особено важно – как се вписват кандидатите в академичния живот на институцията.

Академичната длъжност „доцент“ изисква **педагогическа дейност**, която и тримата кандидати имат. Колкото и да са различни по **творчески профил** (сякаш най-силно изявен при д-р Харизанова), и тримата изпълняват и това условие. Ако някъде се различават много, това е по отношение на **изследователската дейност** (най-силно изявен е д-р Камбуров) и по отношение на **институционалната ангажираност**, която мога да съизмеря само отново към д-р Камбуров. Освен че е член на факултетен и академичен съвет в НАТФИЗ и научен експерт и локален ръководител на работни пакети към проекти на Film EU (най-мощният и значим международен алианс, в който Факултет „Екранни изкуства“ към НАТФИЗ някога е участвал), д-р Камбуров е ръководител на Центъра за продължаващо обучение в НАТФИЗ (ново и обещаващо начинание). Тази амбициозна и свръхнатоварена програма дава плодове както в международен план (отделни образователни и творчески проекти на Film EU с негово персонално участие), така и в рамките на

Академията. Приносът му за прохождането и развитието на продължаващото обучение в Академията е голям и тепърва ще се доказва. Същото може да се каже и за участието му в дейностите на консорциума Film EU, в т.ч. и в програмата "Pathfinder". Това дава добавена стойност на неговата кандидатура, тъй като конкурсът за „доцент“ не е просто съпоставяне на уменията на тримата кандидати като режисьори, а и на педагогически умения, изследователски постижения и не на последно място – институционална ангажираност. Последната изисква не само иновативни решения, но и упорство и дисциплина в предследването и прилагането им, често и всеотдаденост. За мен това е важно, защото търся в лицето на всеки хабилитиран член на академичния състав на НАТФИЗ фигурата на преподавателя, който обединява педагогическия профил с профила на твореца и с този на изследователя, но и с този на отдадения на каузата на Академията служител, който активно участва в нейния организационен и управленски живот, в това число и в международните ѝ проекти. Подобна кохерентност се постига трудно, обикновено идва с опита на годините. У Камбуров тя започва да се оформя още сега, което е допълнителен мотив да отдам моите предпочитания в този конкурс именно на него.

Както многократно подчертах, за мен този конкурс има морален аспект, поради което – независимо от демонстрираните качества на другите двама кандидати – няма как да ги подкрепя. Но ето че и чисто обективно в две немаловажни отношения, които оформят цялостния облик на хабилитирания преподавател, д-р Камбуров значително ги превъзхожда. Така че давам своя положителен вот по този конкурс единствено за него. Гласувам с „ДА“ академичната длъжност „доцент“ да бъде присъдена на д-р Камбуров. Надявам се, че уважаемите членове на научното жури са се сблъскали и преценили поне част от изложените от мен аргументи. Надявам се също, че когато гласува своето решение, уважаемият факултетен съвет на ФЕИ ще бъде мъдър и обективен в своята крайна оценка.